

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Malcolm Thulin

Secession och dess problematik

med utgångspunkt i Kataloniens och Skottlands
självständighetssträvanden

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Anna Nilsson

Termin: HT 2017

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	3
FÖRORD	5
1 INLEDNING	6
1.1 Kort presentation av ämnet	6
1.2 Syfte	7
1.3 Frågeställning och avgränsning	7
1.4 Metod	8
1.5 Material, källor och litteratur	9
1.6 Forskningsläge	9
1.7 Uppsatsens disposition	10
2 AVHANDLING	11
2.1 Folkrätten och staten	11
2.1.1 Stat: folkrättslig definition	11
2.1.2 Teorier om statsbildning	13
2.1.3 Erkännande	16
2.1.4 Principen om rätten till självbestämmande	17
2.2 Secession och folkrätten	19
2.2.1 Secession	19
2.2.2 Ensidiga försök till secession	20
2.2.3 Erkännandets roll	22
2.3 Skottland och Katalonien	25
2.3.1 Katalonien	25
2.3.2 Skottland	26
3 ANALYS	28
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	32

Summary

In Europe, we have recently witnessed two referendums on regional independence in two separate regions, Scotland and Catalonia. The independence endeavors of these two regions were handled in very different ways, both during and after the referendums. Based on these two different events, this essay deals with the rules of international law and theories on the subject to investigate whether the national circumstances surrounding a secession affect the seceding state's existence under international law. Furthermore, the importance of international recognition is considered in relation to the national procedure.

First, in the theoretical part of the essay, an overview of international law on the rules of state creation is given. Afterwards, the essay will focus specifically on the parts that are relevant to the essay's main subject; secession and its issues including international recognition with a historical background and an overview of past processes. The essay presents what defines a state, in the context of international law, with the Montevideo Convention as basis and its four criteria for state creation; a permanent population, territory, government and having the ability to enter into international relations with other states. Additionally, the declaratory theory, a state exists independent of international recognition, and the constitutive theory, a state's rights and obligations under international law only arise through recognition from other states, are explained. In this context, the principle of the right to self-determination is explored and determined to be applicable in colonial context alone, with minimal exceptions.

The essay further explains the progress in Scotland's and Catalonia's endeavors for independence. In the final analysis, the issue in question is answered with the conclusion that the national circumstances are of crucial importance for a "successful" secession. Without a successful and bilateral cooperation with the country of origin, a region cannot hope for success with its independence effort. It is unlikely that the international society will support a claim for state status through universal recognition, if this goes against the will of the country of origin, unless the central government has committed gross abuse.

Sammanfattning

Inom Europa har vi nyligen bevittnat två folkomröstningar om regional självständighet i två separata regioner, Skottland och Katalonien. Dessa två regioners självständighetssträvanden hanterades emellertid på helt olika sätt, såväl under som efter folkomröstningarna. Med utgångspunkt i dessa två olika skeenden behandlar uppsatsen folkrättens regler och teorier kring på området för att undersöka huruvida de nationella omständigheterna kring en secession påverkar den utbrytande statens existens enligt folkrätten. Vidare behandlas det internationellt erkännandets betydelse i relation till det nationella förfarandet.

I uppsatsens teoridel ges först en översiktlig redogörelse av folkrättens regler vid statsbildning. Därefter görs en fördjupning, specifikt i de delar som är relevanta för uppsatsens huvudämne; secession och dess särskilda problematik inklusive internationellt erkännande med en historisk bakgrund och översikt av tidigare processer. Uppsatsen redogör vad som i folkrättslig mening, definierar en stat med Montevideokonventionen som utgångspunkt och dess fyra krav som ställs för statsbildning; en permanent befolkning, territorium, regering och ha förmågan att ingå internationella förbindelser med andra stater. Vidare redogörs för den deklarativa teorin, som innebär att en stat existerar oberoende av internationellt erkännande och den konstitutiva teorin, som hävdar att en stats rättigheter och skyldigheter i den internationella rätten tillkommer först genom erkännandet från andra stater. I sammanhanget behandlas principen om rätten till självbestämmande och fastställs endast vara tillämplig i koloniala sammanhang, med minimala undantag.

Uppsatsen redogör vidare för förloppet i Skottlands respektive Kataloniens självständighetssträvanden. I den avslutande analysdelen besvaras frågeställning med slutsatsen att de nationella förutsättningarna av avgörande betydelse för en ”lyckad” secession. Utan ett lyckat och bilateralt samarbete med ursprungsstaten kan inte en region hoppas på framgång med sin självständighetssträvan. Det är föga troligt att det internationella samhället kommer ge sitt stöd genom universellt erkännande för ett anspråk på statsstatus om detta går emot viljan hos ursprungsstaten, såvida inte centralmakten gjort sig skyldig till grova övergrepp.

Förord

Stort tack till Bob Kahn och Vinton Gray Cerf, utan vars arbete denna uppsats hade varit betydligt svårare att skriva.

1 Inledning

1.1 Kort presentation av ämnet

Historiskt är självständighetssträvanden från regioner eller grupperingar en tämligen vanlig företeelse. Politiskt har dessa som regel haft stor betydelse och stundom medfört uppkomst av inbördeskrig, internationella diplomatiska kriser och även väpnade konflikter. I skrivande stund är självständighetssträvanden och med dem sammanhängande frågeställningar högaktuella. Inom Europa har vi nyligen bevittnat två folkomröstningar om regional självständighet i två separata regioner, Skottland och Katalonien. Båda regionerna har en relativ självbestämmandemöjlighet, Skottland som individuellt land i enhetsstaten Förenade konungariket Storbritannien och Nordirland samt Katalonien som autonom region i konungariket Spanien.

Dessa två regioners självständighetssträvanden hanterades emellertid på helt olika sätt, såväl under som efter folkomröstningarna. Folkomröstningen om självständighet i Skottland 2014 skedde med stöd av Storbritannien centralmakt och resultatet utvisade att en majoritet för att stanna kvar i Storbritannien. Storbritannien hade dessförinnan deklarerat att man avsåg att följa utslaget i folkomröstningen. I Katalonien och Spanien var förhållandet det motsatta. Folkomröstningen i oktober 2017, som ensidigt hade utlysts av Kataloniens parlament, förklarades vara olaglig av Spaniens centralregering. Centralregeringen hade tidigare deklarerat att självständighet inte var möjlig då det skulle strida mot den spanska konstitutionen. I bjärt kontrast till folkomröstningen i Skottland kantades folkomröstningen av polisära ingripanden och sammandrabbningar mellan katalanska väljare och den spanska ordningsmakten. Folkomröstningens resultat, oaktat dess legalitet, utvisade en majoritet för att utropa en självständig katalansk republik. I kölvattnet av höstens händelser har Kataloniens självstyre upphört, parlamentet upplösts och flera rättsprocesser inletts.

Med utgångspunkt i folkrättens regler om secession är det intressant att närmare studera och analysera dessa två olika frihetssträvandena och om möjligt belysa och analysera utgången.

1.2 Syfte

Med utgångspunkt i dessa två olika skeenden, är syftet med uppsatsen att belysa och klargöra folkrättens regler och teorier kring secession samt att undersöka huruvida de nationella omständigheterna kring en secession påverkar den utbrytande statens existens enligt folkrätten. Utöver detta är syftet även att förklara vilken betydelse internationellt erkännande har i relation till det nationella förfarandet.

1.3 Frågeställning och avgränsning

Uppsatsens avsikt är att med utgångspunkt i Skottlands respektive Kataloniens självständighetssträvanden, besvara nedan två huvudfrågeställningar;

- *Hur påverkar de nationella förfarandet möjlighet till secession?*
- *Vad är det internationella erkännandets betydelse i relation till de nationella förhållandena?*

Uppsatsen avser inte att göra en bedömning, rätt eller fel, av de olika frihetssträvandena eller ländernas förhållningssätt. I teoridelen ges en bakgrund och belysning av folkrätten, specifikt kring etableringen av nya stater och erkännandet av dessa.

Initialt och mot bakgrund av att de i uppsatsen aktuella självständighetssträvanden avser regioner i medlemsstater inom Europeiska unionen, EU, var ursprungstanken att även relevant EU-rätt skulle tas upp. En i sammanhanget intressant frågeställning är om det är möjligt för en

utbrytarstat från en tidigare EU-medlem att få omedelbart eller förenklat EU-medlemskap. Emellertid hade detta medfört att uppsatsen hade blivit alltför omfattande. Dessutom tillkommer den osäkerhet som torde anses råda kring effekterna av Brexit, Storbritanniens utträde ur EU. Mot bakgrund av detta togs frågeställningen bort i syfte att göra uppsatsen mer sammanhängande och stringent.

Kataloniens och Skottlands självständighetssträvanden har valts framför andra som till exempel Ukraina och Vitryssland i forna Sovjetunionen och staterna i Östeuropa, vars secessioner skedde under mer turbulenta och omfattande former med sönderfall av hela unioner och politiska system. Processerna i Katalonien och Skottland är geografiskt nära och har ägt rum i närtid. Processen i Katalonien är alltså pågående. Både Spanien och Storbritannien är medlemsstater i Europeiska unionen (även om Brexit är förestående) och har under en tid präglats av stabilitet med fullt fungerande stabsfunktioner, detta gör just dessa mer intressanta. De kan upplevas som händelseförlopp som är lättare att relatera till.

1.4 Metod

Uppsatsen är skriven med den rättsdogmatiska metoden. Material i form av doktrin, domstolspraxis i internationell rätt samt traktater har granskats, därefter analyserats och sedan applicerats på de valda exemplen för att besvara frågeställningen genom att redogöra för gällande rätt kring ämnet. Till viss del är uppsatsen även en komparativ fallstudie, då uppsatsen försöker svara på frågeställningen med utgångspunkt i självständighetssträvandena i Skottland och Katalonien. Dessa fall jämförs för att utröna likheter och skillnader i den rättsliga processen kring statsbildning ur redan existerande stater.

1.5 Material, källor och litteratur

I uppsatsen har skriftliga primär- och sekundärkällor använts. De teoretiska avsnitten har främst baserats på böckerna *Folkrätten i ett nötskal* och *The Creation of States in International Law* och publicerade artiklar inom ämnet. Författare till litteratur och artiklar är alla aktiva, välrenommerade jurister. Artiklarna har publicerats i juridiska tidskrifter och journaler med högt renommé. *Folkrätten i ett nötskal* av Ulf Linderfalk är kurslitteratur i juristutbildningens grundläggande kurs i folkrätt. Ulf Linderfalk är professor vid Juridiska institutionen vid Lunds universitet. James R. Crawford, författare till *The Creation of States in International Law* har varit professor vid University of Sidney, University of Cambridge samt domare i internationella domstolen i Haag. Han refereras ofta till av andra författare.

Den använda litteraturen anser jag vara trovärdig och objektiv och har använts för att beskriva de för uppsatsen relevanta delarna av folkrätten. Litteraturen har gett en översiktlig och generell förståelse för folkrätten inom statsbildning, medan artiklarna har använts för att göra en djupdykning kring secession och erkännandets roll och betydelse.

Material som ej är av juridisk natur har inhämtats från olika former av digitala hemsidor på internet: tidningar, regeringshemsidor och digitala uppslagsverk och institut. Material och källor som använts har källkritiskt granskats för att säkerställa dess trovärdighet och objektivitet. Vad som är författarens egna slutsatser och uppfattning i ämnet, kommer uttryckligen att anges.

1.6 Forskningsläge

Folkrätten i stort är ett intressant och ständigt skiftande ämne. På grund av avsaknaden av en lagstiftande centralmyndighet sker all skapande av rättsnormer av staternas agerande. Detta gör ämnesområdet mer komplicerat

att tillämpa och utröna vad som är gällande rätt, vilket säkerligen kan tänkas göra det ett uppskattat ämne att forska i. Kring secession, utbrytarstater och statsbildande, existerar en hel del forskning och material. Med tanke på Kosovo och Quebec har det funnits en till synes relativt stor debatt och intresse för hur folkrätten behandlar secession. Trots det relativt populära ämnet, existerar det ändå en viss osäkerhet kring den gällande rätten. Förhoppningsvis kan denna uppsats bringa klarhet till de rättsliga aspekterna av skeendena i Skottland respektive Katalonien.

1.7 Uppsatsens disposition

För att skapa en inledande grund och förståelse, inleds uppsatsens avhandling med en teoridel först med en översiktlig redogörelse av folkrättens regler vid statsbildning. Därefter görs en fördjupning, specifikt för de delar som är relevanta för uppsatsens huvudämne; secession och dess särskilda problematik inklusive erkännandet med en historisk bakgrund och översikt av tidigare processer. Härfter ges en relativt övergripande beskrivning av självständighetsprocesserna i Skottland och Katalonien. I sammanhanget måste klargöras att mot bakgrund av att händelserna dels har pågått under lång tid och dels präglats av en intensiv och samtidigt inte ännu avslutad process, beskrivningen är mer översiktlig än vad som egentligen hade varit önskvärt. I den avslutande analysdelen kommer frågeställningarna att besvaras, med koppling till de teoretiska avsnitten. Detta kommer att ske med utgångspunkt i Skottlands och Kataloniens självständighetsprocesser.

2 Avhandling

2.1 Folkrätten och staten

2.1.1 Stat: folkrättslig definition

När en entitet utgör en stat, existerar den på det internationella planet, till skillnad från endast det nationella. Är man ej en stat blir man utesluten från internationella forum som stater kontrollerar.¹

För att definiera vad en stat är som begrepp i folkrättslig mening, används ofta Montevideokonventionen från 1933 som utgångspunkt. Konventionen har sitt ursprung i Sydamerika och är bara bindande för ett antal amerikanska stater men anses vara ett uttryck av internationell sedvanerätt på området.² Enligt definitionen i första artikeln ställs fyra krav på en entitet för att denne ska kunna utgöra en stat. Den måste ha permanent befolkning, territorium, regering och ha förmågan att ingå internationella förbindelser med andra stater.³

Permanent befolkning

Befolkningen ska vara permanent men det finns inget minimum för hur stor befolkningen måste vara, exempel är staten Tuvalu som ansågs vara en stat trots en befolkning som understeg 10 000. Regeln om befolkning är inriktad på den permanenta naturen av befolkningen, ej vilken nationalitet den har.⁴ Med andra ord kan teoretiskt sett majoriteten av en stats utgöras av utländska medborgare, med förbehållet under förutsättning av att de är permanent bosatta i landet.

---

¹ Se Crawford, James R: The Creation of States in International Law s. 44.

² Se Linderfalk, Ulf: Folkrätten i ett nötskal s. 14.

³ Se ("Montevideokonventionen), "Convention on Rights and Duties of States adopted by the Seventh International Conference of American States", League of Nations Treaty Series vol. 165, 1936. s. 25.

⁴ Se Crawford, The Creation of States in International Law s. 52.

Territorium

I originaltexten används uttrycket ”defined territory” vilket dock inte ska tolkas som att statens gränser ska vara tydliga och fasta. Huvudsaken är att entiteten har ett territorium som den kan utöva kontroll över.⁵ Exempelvis kan en stat bli erkänd trots att dess gränser är omtvistade med dess grannländer. Albanien blev erkänd som stat under liknande omständigheter.⁶ Likt kravet på permanent befolkning, finns här ingen minimigräns, dock kan problem uppstå om territoriet är uppdelat på ett sådant sätt att det i praktiken är svårt att upprätthålla kontroll över territoriet.⁷

Regering

En regering är troligtvis det viktigaste kriteriet då den är en nödvändighet för att kunna ha möjlighet att uppfylla övriga krav. Någon form av statsapparat är nödvändig för att kunna ha kontroll över det inhemska territoriet samt för att kunna sluta förbindelser med andra stater.⁸ Ett politiskt styre måste existera, någon form av regering och statsapparat med förmågan att kontrollera territoriet, befolkningen och upprätthålla lag och ordning. Total kontroll är dock inte nödvändigt men någon form av kontroll måste det existera.⁹ Kontrollen måste vara effektiv, en grundsten för en stats existens är att regeringen har faktisk kontroll över sitt territorium. Så länge detta existerar är det inte nödvändigt för centralmakten att ha en sofistikerad form, endast någon form av enhetlig eller sammanhållen politisk struktur.¹⁰

Förmågan att ingå internationella förbindelser

Det är inte enbart stater som kan ingå internationella förbindelser, även aktörer utan statsstatus kan göra detta, till exempel internationella organisationer. Dock är det grundläggande för en stat att ha denna förmåga, huruvida staten ifråga har viljan att ingå mellanstatliga förbindelser eller ej,

---

⁵ Se Linderfalk, Ulf: Folkrätten i ett nötskal s. 14.

⁶ Se Shaw, Malcolm N: International Law s. 158.

⁷ Se Crawford, Creation of States in International Law s. 47.

⁸ Ibid. s. 56.

⁹ Ibid. s.59 ; Linderfalk, Folkrätten i ett nötskal s. 15.

¹⁰ Se Shaw, International Law s. 159.

på eget initiativ eller pga. utländska påtryckningar, är irrelevant. Det viktigaste är att själva förmågan finns.¹¹

Kraven för statsstatus som uttrycks i Montevideokonventionen baseras i huvudsak på principen verkställighetsförmåga eller effektivitet.¹² För att en stat ska kunna skapas krävs att den har kapaciteten att skapa och verkställa beslut samt utöva kontroll över större delar av sitt territorium.

Självständighet

Det har argumenterats för att utöver de kriterier som finns i Montevideokonventionen, är det centrala kravet för statsstatus *självständighet*. Om vi sätter detta i ett secessionssammanhang, måste en entitet, som vill bryta sig ur från en redan existerande stat, påvisa en betydande grad av självständighet från ursprungsstaten för att kunna tänkas utgöra en självständig stat. Självständigheten måste vara såväl formell och som informell, självständig på pappret genom deklaration och i praktiken.¹³ En entitet som står under utländsk permanent eller långvarig kontroll, kan ej anses vara självständig i folkrättslig mening.¹⁴

2.1.2 Teorier om statsbildning

Med Montevideokonventionen som bas, har folkrättsjurister genom åren bildat sig olika uppfattningar om när en stat existerar. Ulf Linderfalk exemplifierar fyra ståndpunkter om hur kriterierna brukar tolkas¹⁵:

---

¹¹ Ibid. s. 160.

¹² Se Crawford, *Creation of States in International Law* s. 97.

¹³ Ibid. s. 62-63.

¹⁴ Ibid. s. 76.

¹⁵ Se Linderfalk, *Folkrätten i ett nötskal* s. 15–17.

- När de fyra kriterierna är uppfyllda, utgör en entitet en stat i folkrättslig mening. Detta sker oavsett om entiteten själv gör anspråk på att vara en stat.
- När kriterierna är uppfyllda samt entiteten gör anspråk på att vara stat, utgör den en stat.
- När kriterierna är uppfyllda, själv gör anspråk samt att detta anspråk erkänns av andra stater, existerar en stat.
- Oavsett om kriterierna är uppfyllda eller ej, existerar en stat om entiteten gör anspråk samt att andra stater erkänner staten.¹⁶

Med viss variation, utgår dessa fyra ståndpunkter från två grunduppfattningar av hur statsbildning sker, huruvida statsbildning är beroende eller oberoende av internationella erkännanden eller ej.

Vissa menar att frågan om statsbildning är en fråga baserad på fakta och inte på lag. Huruvida en stat existerar eller ej bör ligga på effektivitet och inte på legitimitet. Den deklarativa teorin, innebär att en stat existerar oberoende av internationellt erkännande. Den konstitutiva teorin är på motsatt sida, en stats rättigheter och skyldigheter i den internationella rätten kommer först genom erkännande från andra stater.¹⁷

Konstitutiva teorin

Vi börjar med den konstitutiva teorin. I varje rättssystem måste det finnas någon form av organ som har kapaciteten att bestämma dess subjekt, i detta fall vilka eller vad som är stater och därmed bundna av folkrätten. I brist på ett övergripande självständigt organ i dagens internationella samhälle, faller denna roll på staterna själva. Genom sitt agerande, erkännandet, skapar staterna rätten, antingen individuellt eller kollektivt.¹⁸ Teorin innebär att det är först genom erkännande av andra stater som en stat bedöms ha existens. Erkännandet och relationen till andra stater ges en central betydelse.

---

¹⁶ Ibid. s. 15–17.

¹⁷ Se Crawford, *Creation of States in International Law* s. 5.

¹⁸ Ibid. s. 20.

Deklarativa teorin

Enligt den deklarativa teorin är erkännandet endast ett politiskt agerande. Erkännande utgör endast en deklARATION av en stats acceptans av en annan stats existens, den har ingen statsbildande effekt i sig.¹⁹ Erkännandet är inte det som gör en stat till en stat. Om en icke-erkänd stat agerar på internationellt plan, tenderar erkända stater i praktiken inte behandla denne som undantagen de folkrättsliga regler som binder staters agerande dem emellan. Faktum är att en icke-erkänd entitets ovilja att följa internationella regler kan användas som motivation till att undvika erkänna entiteten som stat.²⁰ När erkännande ges, är det endast andra stater som erkänner redan existerande fakta, en stats existens.²¹

Det råder osäkerhet vilken av dessa teorier som är den dominanta. Båda teorierna kan dock anses vara bristfälliga i sin beskrivning av hur statsbildning fungerar i praktiken. Den deklarativa kan anses vara alltför grundad i fakta och för lite i lag, medan den konstitutiva tvärtom.²² En tolkningsteori som Lauterpacht lagt fram, innebär att det fanns en plikt för redan existerande stater att erkänna en entitet, då denne uppnått kriterierna för statsbildning. Anledning till detta är just att det saknas en central myndighet i folkrätten, det är staterna själva som måste agera i folkrättens ställe. Detta blandar både den deklarativa och den konstitutiva teorin. Statsbildningen sker med faktiska omständigheter som bas, kriterier för statsstatus som måste uppfyllas, men det är det internationella erkännandet som är den skapande handlingen. Problemet med denna teori är att den missar den politiska aspekten av erkännande. Internationellt erkännande kan användas för och motiveras av politiska skäl, vilket vi tar upp senare, samt det faktum att få stater anser sig skyldiga att erkänna stater.²³

---

¹⁹ Ibid. s. 23-24.

²⁰ Ibid. s. 25-26.

²¹ Se Vidmar, *Jure: Explaining the legal effects of recognition* s. 362.

²² Se Crawford, *Creation of States in International Law* s. 5, 25-26.

²³ Se Shaw, *International Law* s. 333-334.

Oavsett vilken teori man är anhängare av, har det internationella erkännandet en viss effekt. Att en stat blir erkänd är ett bevis för sin statsstatus och i den mån erkännande sker i stor omfattning, kan det vara praktiskt taget avgörande.²⁴ Crawford menar att statsbildning sker oberoende från erkännande men det kräver någon form av kriterium för stat. I brist på sådan skulle den konstitutiva teorin vara den absoluta.²⁵ En entitet är inte en stat för att den blir erkänd, den blir erkänd för att den är en stat. Crawford medger dock att erkännande kan ha viktiga effekter.²⁶

2.1.3 Erkännande

Erkännandets betydelse i dagens folkrätt har ett historiskt ursprung. På 1800-talet var folkrätten de lagar och regler som existerade mellan civiliserade nationer. Var du ej en civiliserad nation var du ej bunden av folkrätten, men samtidigt var civiliserade nationer inte bundna att agera enligt folkrätten i relation till icke-civiliserade stater.²⁷ Hur en stat blev en stat var irrelevant för dåtidens folkrätt, fokus låg istället på erkännandet av andra civiliserade nationer. Erkännande innebar en acceptans in i det civiliserade samhället och medförde de rättigheter och skyldigheter som alla civiliserade nationer accepterat att omfattas av.²⁸ Folkrätten var med andra ord ett privilegium endast för de civiliserade staterna, det enda sättet att bli en av dem var att bli erkänd in i gruppen av de redan existerande medlemmarna.

---

²⁴ Se Crawford, *Creation of States in International Law* s. 27.

²⁵ *Ibid.* s. 28.

²⁶ *Ibid.* s. 93.

²⁷ *Ibid.* s. 14-15.

²⁸ *Ibid.* s. 16-17.

2.1.4 Principen om rätten till självbestämmande

Rätten till självbestämmande kan beskrivas som ett folks rätt att själv ha beslutanderätten om sin politik och fritt styra över sin ekonomiska, sociala och kulturella utveckling. Dock kommer denna definition från FN:s resolution 1514, om beviljande av självständighet åt koloniserade länder och folk, med betoningen på koloniala sammanhang och kan tolkas som negativt inställd till rättens existens till secession utanför kolonier.²⁹ Det finns möjlighet för självbestämmanderätten att utvecklas utanför kolonialperspektivet till att även omfatta secession från redan existerande stater, dock har detta ej skett än.³⁰

I sitt expertutlåtande för Quebec-målet, skriver Crawford att utanför ett kolonialt sammanhang, ger principen om rätten till självbestämmande inte en ensidig rätt till enskilda delar av individuella stater att bryta sig loss genom secession. Självbestämmanderätten utanför kolonier kommer till uttryck främst genom att folk i stater får bestämma sin egen framtid genom konstitutionella processer utan utomstående störningar. Han pekar även på att ingen nyligen skapad icke-före detta-koloni-stat har blivit FN medlem då föregångarstaten stått emot detta.³¹ Utanför kolonier, har självbestämmanderätten blivit en princip om mänskliga rättigheter i varje stats territorium, rätten för ett distinkt samhälle att bli reflekterade/representerade i statens regering/styre.³²

---

²⁹ Se Shaw, Malcolm N: International Law s. 200.

³⁰ Ibid. s. 203.

³¹ Se Crawford, James: State Practice and International Law in Relation to Unilateral Secession, i: Bayefsky, Anne F. (red), Self-determination in international law: Quebec and Lessons Learned, Kluwer Law international, 2000 s. 57.

³² Se Shaw, Malcolm N: Order in Council P.C. 1996-1497 of 30 September 1996, i: Bayefsky, Anne F (red), Self-determination in international law: Quebec and Lessons Learned, Kluwer Law international, 2000s. 139.

Användandet av självbestämmanderätten innebär olika valmöjligheter, vilka dessa möjligheter är beror på omständigheterna. I kolonialstater inkluderar dessa val självständighet, vilket inte existerar i icke-koloniala områden, med vissa undantag. Dessa kan tolkas ur Declarations on Principles of International Law Concerning Friendly Relations 1970. Principen var inte ämnad att användas som ett sätt att auktorisera eller uppmuntra uppdelning av den territoriella integriteten av stater som handlar i enlighet med rätten till självbestämmande. Staten handlar i enlighet med rätten genom en regering som representerar hela territoriets folk utan särbehandling av ras, trosbekännelse eller hudfärg. Om staten inte följer detta kan det tänkas att en rätt till självständighet kan förekomma, dock i extremt allvarliga fall.³³

Annat exempel av samma princip, om ett folks rätt att ha sin egen kultur, egen religion eller eget språk blir grovt kränkt, kan internationellt ingripande hjälpa minoriteten att få sina rättigheter tillbaka genom exempelvis secession. FN-stadgan förbjuder visserligen stater att ingripa i ärenden som ligger i andra staters nationella jurisdiktion, dock kan grovt och utdraget förtryck av folket bli sedd som en möjlighet om inte krav från omvärlden att ingripa.³⁴

För att agera i enlighet med principen om rätten till självbestämmande bör regeringen även respektera rättsstatsprincipen, mänskliga rättigheter, demokratin samt även garantera minoriteters rättigheter.³⁵

---

³³ Ibid. s. 137-138.

³⁴ Se Franck, Thomas M: Opinion Directed at Question 2 of the Reference, i: Bayefsky, Anne F (red), Self-determination in international law: Quebec and Lessons Learned, Kluwer Law international, 2000s. 79.

³⁵ Se Shaw, International Law s. 163.

2.2 Secession och folkrätten

2.2.1 Secession

Secession är den process genom vilken en specifik region eller grupp försöker separera sig själv från den stat som den tillhör. Detta skiljer från en tvåsidig självständighetsprocess som sker i samförstånd, i ett sådant fall ger ursprungsstaten självständighet genom lag eller liknande process till en specifik region. Secession sker i regel ensidigt, i kontrast med ett bilateralt överlåtande av självständighet vilket sker i samförstånd mellan parterna.³⁶ I detta fall ursprungsstaten och den entitet som söker självständighet. Flertalet ensidiga secessionsprocesser har ägt rum sedan 1945, exempelvis Katanga, Kosovo, Kurdistan samt Korsika. Det gemensamma för dessa secessioner är att när centralmakten i respektive stat har motverkat försöken till frigörelse, har omvärldens stöd och ett internationellt erkännande i stort sett uteblivit. Ett exempel är när den danska regeringen motsatte sig Färöarnas ensidiga försök att frigöra sig från Danmark på 40-talet. Färöarnas strävan gavs aldrig internationellt erkännande, istället betraktades hela förloppet av omvärlden som en ren intern angelägenhet.³⁷

Om det utanför ett kolonialt sammanhang saknas en rätt till att ensidigt kräva och kunna få självständighet i folkrätten, är det enda sättet en entitet kan lyckas med en ensidig secession att starta och vinna ett inbördeskrig. Alternativet till detta är att söka förhandla fram sin frihet med centralregeringen. Emellertid saknas det enligt internationell lag möjlighet till att tvinga motparten fram till förhandlingsbordet.³⁸

---

³⁶ Se Crawford, *State Practice and international law in Relation to Unilateral Secession* s. 34.

³⁷ *Ibid.* s. 52-54.

³⁸ *Ibid.* s. 36-37.

Det saknas uttrycklig rätt till secession i folkrätten. Samtidigt existerar inte något förbud mot secession, lagen är neutral.³⁹ Dock, såvida entiteten uppfyller kriterierna för statsbildning, står inte folkrätten i vägen för statsbildning om en succession skulle vara lyckad.⁴⁰ För att en statsbildning ska lyckas enligt folkrätten är ett samtycke från ursprungsstaten är inte nödvändig. Dock kan ursprungsstatens inställning gentemot den nybildade staten vara av central betydelse. Om ursprungsstaten samarbetar under självständighetsprocessen istället för att motarbeta densamma, kan det bidra för att stärka den nya statens möjlighet till att få internationellt erkännande. Men som sagt är ursprungsstatens samtycke inte ett juridiskt krav för statsbildning men är till stor hjälp.⁴¹

2.2.2 Ensidiga försök till secession

Det finns få akademiska eller juridiska källor om ensidiga självständighetsförklaringar.⁴² Det första målet som gällde den legala naturen av ensidiga självständighetsförklaringar var den internationella domstolen i Haags rådgivande utlåtande om Kosovos självständighetsförklaring.⁴³ 2008 skrev Kosovo under en självständighetsdeklaration genom vilken Kosovo utropade sig självständigt från Serbien, vilket motsattes av Serbien.⁴⁴ FN:s generalförsamling vände sig till domstolen med begäran om ett utlåtande om huruvida självständighetsdeklarationen var i enlighet med internationell lag. Domstolen undvek att behandla huruvida Kosovo hade nått statstatus, vilken effekt det internationella

---

³⁹ Se Franck, Opinion Directed at Question 2 of the Reference s. 79.

⁴⁰ Se Abi-Saab, George: The Effectivity Required of an Entity that Declares its Independence in Order for it to be Considered a State in International Law, i: Anne F. Bayefsky (red), Self-determination in international law: Quebec and Lessons Learned, Kluwer Law international, 2000 s.72-73 ; Se Crawford, State Practice and International Law in Relation to Unilateral Secession s. 36.

⁴¹ Se Pellet, Alain: Legal Opinion on Certain Questions of International Law Raised by the Reference, i: Anne F. Bayefsky (red), Self-determination in international law: Quebec and Lessons Learned, Kluwer Law international, 2000 s. 119.

⁴² Se Kassoti, Eva: The Sound of One Hand Clapping: Unilateral Declarations of Independence in International Law, German Law Journal, Vol. 17, no.2, 2016. s. 221.

⁴³ Ibid. s. 218.

⁴⁴ Se ”Kosovokonflikten”, Globalis, <<https://www.globalis.se/Konflikter/Europa/Kosovo>>, senast besökt 10/12-2017.

erkännandet hade eller om deklARATIONEN i sig har lett till statsbildning, utan behandlade endast huruvida självständighetsdeklARATIONEN bröt mot internationell lag och inte vilka eventuella juridiska effekter förfarandet hade.⁴⁵ Den internationella domstolen kom fram till att självständighetsdeklARATIONEN ej bröt mot några tillämpliga internationella rättsregler.⁴⁶

Serbien å sin sida ansåg i huvudsak att folkrätten i vissa fall medger en rätt att bilda nya stater, via rätten till självbestämmande. I dessa fall kan ensidiga självständighetsdeklARATIONER utgöra en rättslig handling om uppsåtet att skapa en ny stat är i enlighet med folkrätten. Om det saknas en rätt till självbestämmande, blir sådana deklARATIONER olagliga då de ej är baserat i en positiv rätt att utropa självständighet.⁴⁷ En tolkning av Serbiens ställningstagande är att en självständighetsdeklARATION kan få den direkta effekten av statsbildning genom sig själv, ej endast som senare effekt. Denna tolkning delades inte av alla. Norge ansåg att självständighetsdeklARATIONER inte skapar stater i folkrättslig mening. Utfärdande av sådana deklARATIONER uppfyller inte de folkrättsliga kriterierna för statsstatus eller erkännande.⁴⁸ Som Crawford uttryckte är en deklARATION ”...a collection of words writ in water, it is the sound of one hand clapping”. DeklARATIONEN i sig är inte det väsentliga utan reaktionen från omvärlden.⁴⁹

FN:s säkerhetsråd har tidigare utfärdat resolutioner som fördömt ensidiga självständighetsdeklARATIONER med motiveringen att dessa var olagliga. Enligt Kassoti, är dessa resolutioner endast ett uttryck för Säkerhetsrådets starka ogillande av en viss typ av agerande och pekar på att besluten ej var grundade i internationell lag.

---

⁴⁵ Se §51 Kosovo opinion.

⁴⁶ *Ibid.* §122.

⁴⁷ Se Kassoti, *The Sound of One Hand Clapping*: s. 221-222.

⁴⁸ *Ibid.* s. 222.

⁴⁹ *Ibid.* s. 233.

Exempelvis, när Katangas självständighetsdeklaration behandlades refererades den som olaglig endast i förhållande till nationell lagstiftning.⁵⁰

I Kosovo-målet togs flera av Säkerhetsrådets resolutioner upp, domstolen tolkade dessa resolutioner som att fördömandet kom som resultat av omständigheterna kring de ensidiga självständighetsdeklarationerna, olagligt våld eller andra former av agerande i strid mot internationella normer, och inte från faktumet att självständighetsdeklarationerna var ensidiga i sin natur.⁵¹

I målet om Quebecs lagliga förmåga att ensidigt lämna den kanadensiska federationen, fastställde den kanadensiska Högsta domstolen att internationella erkännanden ej var nödvändigt i teorin för att en entitet ska kunna anses vara en stat. Dock är det praktiskt nödvändigt för en stat att bli erkänd av det internationella samhället för att fungera i det.⁵²

Enligt expertutlåtanden från Quebec-målet, är secession ej reglerad i internationell rätt utan är en nationell angelägenhet i det aktuella landet. Om secession i sig ej är reglerat, är troligen ej självständighetsdeklarationen det heller.⁵³

2.2.3 Erkännandets roll

Erkännande är en metod för att uttrycka acceptans för faktiska situationer. Erkännandets roll kan minst sägas vara att ett uttryck för att relevanta statsbildande kriterier har uppnåtts. Det kan antas, att ju mer universellt internationellt erkännande är av ett anspråk på statsstatus, ju mindre press ligger det på entiteten att objektivet påvisa att man uppfyllt kriterierna på ett

---

⁵⁰ Ibid. s. 226-228.

⁵¹ Se §81 Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo, Internationella domstolen, Advisory Opinion, I.C.J. Reports, 2010,

⁵² Se §142 Reference re Secession of Quebec, [1998] 2 S.C.R. 217, Kanadas Högsta domstol, 1998.

⁵³ Se Kassoti, The Sound of One Hand Clapping s. 235.

tillfredsställande sätt.⁵⁴ Om ett överväldigande antal stater vägrar erkänna en nybildad stat, kan detta anses vara ett starkt bevis för att de nybildade staten inte har uppfyllt kriterierna.⁵⁵

När en entitet hävdar statsstatus spelar internationella erkännanden en stor roll i att stärka anspråket.⁵⁶ Av de två tidigare teorierna kring erkännandets roll i statsbildning, brukar moderna författare luta åt den deklarativa teorin. Den konstitutiva teorin stöter på problem då bara en handfull stater erkänner den politiska entiteten, vilket placerar entiteten i limbo där den både har och inte har en ställning på det internationella planet.⁵⁷

Det är dock värt att nämna att när det kommer till ett lands beslut huruvida erkännande av en ny stat ska ges eller ej, är det oftast ett beslut som är mer påverkat av politiska faktorer än legala.⁵⁸ Ett exempel på detta är USA:s vägran att erkänna varken Kina eller Nordkorea. Detta skedde inte på grund av att de båda länderna inte uppfyllde kraven för statsstatus, utan var ett rent politiskt beslut från USA:s sida. Erkännande är ett tillkännagivande av att en entitets status i internationell lag eller giltigheten av en faktisk situation.⁵⁹

När Tjeckoslovakien upplöstes var det en uppgörelse där federationen som juridisk enhet blev upplöst genom samtycke och medverkan från alla parter. Som konsekvens fanns det ingen anledning att betvivla huruvida Tjeckien och Slovakien, hade blivit stater. Dessa deklarerades som självständiga stater, blev internationellt erkända och blev medlemmar i FN. Då det ej fanns en ursprungsstat längre, var statsbildandet inte beroende av internationellt erkännande.⁶⁰

---

⁵⁴ Se Shaw, *International Law* s. 164.

⁵⁵ *Ibid.* s. 333.

⁵⁶ Se Kassoti, *The Sound of One Hand Clapping* s. 224.

⁵⁷ Se Vidmar, *Jure: Explaining the legal effects of recognition*, *International & Comparative Law Quarterly*, 61(2), 2012 s. 361.

⁵⁸ Se Shaw, *International Law* s. 329.

⁵⁹ *Ibid.* s. 330.

⁶⁰ Se Vidmar, *Explaining the legal effects of recognition* s. 365.

Då Estland, Lettland och Litauen drog sig ur Sovjetunionen i början av 90-talet, valde FN:s säkerhetsråd att inte överväga ansökan om erkännande angående länderna innan Sovjetunionen hade gått med på att erkänna dem som självständiga stater. Detta kan tolkas som att Sovjetunionens ståndpunkt i ärendet betraktades som av stor vikt.⁶¹

Ursprungsstatens godkännande kunde även sägas vara av vikt i Eritreas fall. Eritrea utropade sin självständighet med samtycke från Etiopiens centralmakt efter en majoritetsvinst i en FN-övervakad folkomröstning med centralmaktens godkännande, här rådde inga tvivel om statsbildande.⁶²

Ett exempel av bilateral statsbildning från en tidigare stat är vidare Montenegro. Efter att Jugoslaviens upplösning blev Montenegro medlem i förbundsrepubliken Serbien och Montenegro. I republikens författning fanns det klara regleringar för secession, vilket möjliggjorde för Montenegro att bli självständigt efter en folkomröstning. Internationellt erkännande kom som följd och Montenegro blev medlem i FN.⁶³

Sydsudan är ett exempel på statsbildning med ursprungsstatens godkännande. Efter en tid av inbördeskrig och konflikt slöts ett avtal mellan Sudan och Sydsudan samt en tillfällig författning som medgav rätten till secession, med förbehållet att det krävdes en bindande folkomröstning med 60% valdeltagande med 50% + 1 röst till förmån för självständighet. Sudan respekterade det positiva resultatet som utlovat och gav formellt erkännande av Sydsudan. Det har poängterats att det är av vikt att Sydsudan inte blev en självständig stat innan centralmakten formellt gick med på att hålla en bindande folkomröstning, vilken stödde självständighet med stor majoritet.⁶⁴

---

⁶¹ Ibid. s. 365.

⁶² Ibid. s. 366.

⁶³ Ibid. s. 366-367.

⁶⁴ Ibid. s. 368-369.

2.3 Skottland och Katalonien

2.3.1 Katalonien

Katalonien är en region i Spanien, beläget i landets nordöstra del, ca 50% av landets 7.5 miljoner invånare bor i regionens huvudstad Barcelona.⁶⁵

Regionen står för ca en femtedel av landets ekonomi, 25% av exporten och 21% av skatteintäkterna.⁶⁶

Över århundraden har regionen haft olika grader av självstyre och autonomi, som periodvis har avskaffats och återinsatts. Bara under 1900-talet förändrades styrelseförhållandet fem gånger, det senaste 1979 då Katalonien återfick sin autonoma regering, som avskaffades under Franco-regimen, med eget parlament.⁶⁷ Av de 17 spanska regionerna har Katalonien den största graden av självstyre. Beslutsmyndighet delegeras från centralmakten till regionen, vilket inkluderar miljö, kultur, handel och allmänhetens säkerhet. Utöver sitt eget parlament har regionen även egen regering, president och polisstyrka. Dock har den spanska regeringen exklusiv behörighet att reglera utrikespolitik och försvar samt att de beslut regioner fattar kan bli ändrade av beslut inom samma område av centralmakten.⁶⁸

Den Katalanska regionen har försökt utöka sin autonomi sen 1979. År 2010 avslog Spaniens konstitutionsdomstol att regionen skulle få benämnas som nation och Högsta domstolen nekade även senare krav på ökad fiskal autonomi. Därefter hölls en inofficiell ”deltagande konsultation” om katalansk självständighet 2014, detta eftersom en folkomröstning om

---

⁶⁵ Se ”Katalonien”, Nationalencyklopedin, <[https://www-nes.se/ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/katalonien](https://www.nes.se/ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/katalonien)>, senast besökt 28/12-2017.

⁶⁶ Se Ivana Kottasová, ”Spain loses 20% of its economy if Catalonia splits”, CNN Money, <<http://money.cnn.com/2017/09/29/news/economy/catalonia-independence-spain-economy/index.html>>, senast besökt 30/12-2017.

⁶⁷ Se ”Katalonien”, Nationalencyklopedin.

⁶⁸ Se ”Catalonia: What powers does the region have?”, BBC, <<http://www.bbc.com/news/world-europe-41754124>>, senast besökt 30/12-2017.

självständighet anses olaglig enligt den spanska konstitutionen, med 37% röstdeltagande och 80% för ett självständigt Katalonien.⁶⁹

I oktober 2017 hölls en folkomröstning om självständighet i Katalonien, detta trots dess olagliga natur. Både konstitutionsdomstolen och den spanska regeringen ansåg den var olaglig och stred mot konstitutionen. EU-kommissionen ställde sig på centralmaktens sida men manade till dialog.⁷⁰ Resultatet av omröstningen utvisade 90% som röstade till fördel för självständighet, med ett valdeltagande på 42%. Kataloniens president försökte initiera en dialog med Madrid men Spaniens premiärminister vägrade. Kataloniens regionparlament utropade därefter regionen som självständig vilket ledde till att självstyret upphävdes, centralmakten tog kontroll över Katalonien och utlyste till den 21 december.⁷¹ Våldsamheter uppstod på dagen för folkomröstningen då den nationella polisen och civilgardet ämnade att hindra röstningen.⁷²

2.3.2 Skottland

Skottland är ett individuellt land med över 5 miljoner invånare som varit en del av Storbritannien sedan 1707. Sedan en folkomröstning 1997 har landet ett eget separat parlament.⁷³ Landet har även en separat rättsordning som väsentligt skiljer sig från den engelska rätten, dock överensstämmer lagstiftningen till viss del med hela Storbritannien. Landet har egna domstolar med undantag för högsta instans i tvistemål som prövas i House of Lords i London.⁷⁴

---

⁶⁹ Se "Katalonien", Nationalencyklopedin.

⁷⁰ Ibid.

⁷¹ Se "Spanien – Katalonien", Landguiden, <<https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/europa/spanien/katalonien/>>, senast besökt 2/12-2017.

⁷² Se "Spanien – Aktuell politik", Landguiden, <<https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/europa/spanien/aktuell-politik2/>>, senast besökt 2/12-2017.

⁷³ Se "Skottland", Nationalencyklopedin, <<https://www-nese.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/skottland>>, senast besökt 28/12-2017.

⁷⁴ Se "Skottland", Nationalencyklopedin.

I Storbritannien finns ett system av decentralisering där parlamentsuppgifter delegeras till mer lokal nivå, exempelvis Skottland, Wales och Nordirland. Centralmakten har då delegerat exklusiv makt till parlamentet för att introducera lagar och beslut i en rad olika ämnesområden som t.ex. utbildning, miljö och rättsordningen. Vissa maktbefogenheter är dock fortfarande exklusiva till det brittiska parlamentet, exempelvis försvar, författning och utrikespolitik.⁷⁵

Skottlands självständighetsprocess skedde under bilaterala former. 2012 slöts ett avtal mellan Storbritanniens och Skottlands regeringar, där samarbetet länderna emellan reglerades för att möjliggöra genomförandet av en skotsk folkomröstning om landets självständighet från unionen Storbritannien.⁷⁶ Genom avtalet, som undertecknades av Storbritanniens premiärministern och Skottlands försteminister, fick det skotska parlamentet makten att lagstifta för folkomröstningen, befogenheter som tidigare endast centralmakten innehaft. Omröstningen skedde 2014 med frågan ”Borde Skottland vara ett självständigt land?”, svaret blev Nej med 55.3% av rösterna.⁷⁷ Storbritanniens regering hade som avsikt att respektera resultatet oavsett utgång.⁷⁸

---

⁷⁵ Se Skottlands parlament, ”Devolved and Reserved Matters”, <<http://www.parliament.scot/visitandlearn/Education/18642.aspx>>, senast besökt 30/12-2017.

⁷⁶ Se Skottlands regering, ”Agreement between the United Kingdom Government and the Scottish Government on a referendum on independence for Scotland”, <<https://www.webarchive.org.uk/wayback/archive/20170701045319/http://www.gov.scot/About/Government/concordats/Referendum-on-independence>>, senast besökt 28/12-2017.

⁷⁷ Se Skottlands regering, ”Scottish independence referendum”, <<https://www.gov.uk/government/topical-events/scottish-independence-referendum/about>>, senast besökt 30/12-2017.

⁷⁸ Se ”Scottish independence: UK will respect Yes vote”, The Scotsman, <<https://www.scotsman.com/news/politics/scottish-independence-uk-will-respect-yes-vote-1-3306378>>, senast besökt 28/12-2017.

3 Analys

Montevideokonventionen lägger fram de kriterier för statsbildande som oftast hänvisas till; permanent befolkning, territorium, regering och ha förmågan att ingå internationella förbindelser med andra stater. Utöver dessa kan även självständighet anses vara ett krav, då det krävs för att ingå internationella avtal. Dessa kriterier kan delvis sammanfattas som krav på effektivitet, att entiteten som söker statsstatus har kapaciteten att effektivt fatta och verkställa nationella beslut, i ett territorium under dess kontroll, samt internationella åtgärder som exempelvis avtal.

Hittills är det relativt klart vad som krävs. Därefter kommer internationellt erkännande in i bilden, vilket är komplicerat då det inte råder full enighet om erkännandets roll och vikt. Av de två huvudteorierna, den deklarativa och konstitutiva, anses ofta den deklarativa vara dominant i litteraturen. Erkännande är en politisk åtgärd som uttrycker stöd till ett anspråk på statsstatus, utan juridisk effekt. Statsstatus kommer från uppfyllandet av kriterierna, erkännandet uttrycker endast uppskattande eller instämmande. Dock blir det en aning annorlunda när det kommer till secession, då erkännande kan anses ha en viss konstitutiv effekt då det kan ha en förtydligande effekt av en diffus eller problematisk situation.

Om vi ska applicera detta på de två fallen, Skottland och Katalonien, kan vi komma fram till att ingen av entiteterna uppfyller i nuläget kraven till tillfredsställande grad. Båda har ett definierat territorium, en regering, permanent befolkning men saknar tillräckligt med självständighet. Båda har autonomi, med eget parlament och regering kapabla till att verkställa beslut inom sitt område, dock är de maktbefogenheter de har delegerade från respektive centralmakt. Flera ämnesområden, inkluderat utrikespolitik, är i båda fallen exklusivt för centralmakten och i Kataloniens fall kan även centralmakten ändra de beslut som tas av det regionala parlamentet.

I och med att både Skottland och Katalonien inte är helt självständiga, all makt de har är makt som delegerats från respektive centralmakt samt att dessa fortfarande har exklusiv rätt till flertal viktiga ämnesområden, är de inte självständiga nog för att sägas uppfylla de folkrättsliga kraven för statsbildning.

Skottlands självständighetsprocess, om än misslyckad, skedde i samarbete med centralmakten. Till skillnad från Katalonien, existerade det en dialog. Skottland hade inte makten att ha ett bindande folkomröstning om självständighet men Storbritanniens regering delegerade den makten till Skottlands regering. Processen blev reglerad i avtal på lagstiftningsnivå och centralmakten var till synes inställd på att respektera resultatet, även om det var ett ja. Utfallet av omröstningen blev dock nej. Hade resultatet varit ett ja till frågan om Skottland skulle vara ett självständigt land, är det möjligt att parterna tillsammans arbetat för att på bästa sätt få ge Skottland självständighet och sedan tillsammans utropat landet som självständigt. Skottland hade brutit sig loss från Storbritannien och fått självständighet, istället för begränsad autonomi. Förutsättningarna fanns men utfallet i omröstningen utvisade annorlunda.

I Kataloniens fall var Spaniens regering negativt inställd redan från början. Folkomröstningen och självständighetsdeklarationen var olaglig och till skillnad från Skottland, ville centralmakten ej göra det lagligt i detta fall. Katalonien valde trots motståndet att gå vidare, processen misslyckades med resultatet att den katalanska regeringen upplöstes och regionen miste sitt självstyre.

Ingen av regionerna är självständiga men kan de bli det genom secession, att självständigt bryta med sina respektive centralmakter? Först och främst, det finns ingen rätt enligt folkrätten för en region att bryta sig ur ursprungsstaten. Rätten till självbestämmande kan möjligen ge stöd för detta men är ämnad att användas i ett kolonialt sammanhang, alltså ej tillämpningsbart på redan existerande icke-koloniala stater i Europa. Vid allvarliga förföljelser

eller förtryck av minoriteter kan det finnas potentiella undantag men det blir svårt, om ens möjligt att argumentera för att detta är fallet i Katalonien. Som tidigare har framkommit är ensidig secession och självständighetsdeklaration ej reglerat i folkrätten, även om secessionen skulle bryta mot nationell lagstiftning. Om en ensidig secession skulle lyckas, finns det enligt Crawford inget som talar för att det skulle ha en negativ effekt för regionernas förmåga att bli stater rent folkrättsligt.

Trots att det inte finns några hinder i folkrätten i teorin, blir det i praktiken svårt att ensidigt bryta sig ur. Internationellt erkännande av ett anspråk på statstatus är deklarativt i princip men i praktiken kan det få en rättskapande effekt, då det ger klarhet och stöd till en ståndpunkt i oklara situationer. Om både regionen och ursprungsstaten hävdar att den förstnämnde utgör en självständig stat, och regionen kan anses uppfylla kriterierna för statsbildning, finns det lite som är oklart och omvärlden har ingen egentlig anledning att bestrida anspråket. Om ursprungsstaten bestrider anspråket, kan erkännanden å andra sidan väga tungt.

Erkännanden är dock ofta politiskt motiverade, därav kan det vara irrelevant om regionen uppfyller de folkrättsliga kriterierna eller ej, om det inte är politiskt bekvämt eller önskvärt att erkänna utbrytarstaten och ställa sig emot ursprungsstaten. Generellt tenderar omvärlden att behandla secession som en nationell angelägenhet och inte beblanda sig. FN:s säkerhetsråd har även tidigare fördömt självständighetsdeklarationer med referens till dess olagliga natur i nationell lagstiftning. Även om det i principen inte påverkar folkrätten om secessionen är ensidig eller ej, blir det en markant skillnad i praktiken.

Alla folkrättsliga juridiska kriterier och faktorer fanns för att Katalonien skulle kunna ensidigt kunna bryta sig ur och göra statsanspråk men av politiska skäl, är det enligt min bedömning stor risk att omvärlden ej erkänna Katalonien. Skottland hade möjligheten men avstod sin chans. Enligt min bedömning är de nationella förutsättningarna av avgörande betydelse för en ”lyckad” secession. Utan ett lyckat och bilateralt samarbete med ursprungsstaten kan inte en region hoppas på framgång med sin självständighetssträvan. Det är föga troligt att omvärlden kommer ge sitt stöd genom universellt erkännande för ett anspråk på statsstatus om detta går emot viljan hos ursprungsstaten såvida inte landet gjort sig skyldig till grova övergrepp.

Käll- och litteraturförteckning

Rättsfall

(ICJ Rådgivande utlåtande om Kosovo), ”Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo”, Internationella domstolen, Advisory Opinion, I.C.J. Reports, 2010, s. 403-453.

Reference re Secession of Quebec, [1998] 2 S.C.R. 217, Kanadas Högsta domstol, 1998. (Quebec-målet)

Konventioner

(”Montevideokonventionen), ”Convention on Rights and Duties of States adopted by the Seventh International Conference of American States”, League of Nations Treaty Series vol. 165, 1936.

Litteratur

Abi-Saab, George: *The Effectivity Required of an Entity that Declares its Independence in Order for it to be Considered a State in International Law*, i: Bayefsky, Anne F (red), *Self-determination in international law: Quebec and Lessons Learned*, Kluwer Law international, 2000 s.69-74.

Crawford, James R: *State Practice and International Law in Relation to Unilateral Secession*, i: Bayefsky, Anne F (red), *Self-determination in international law: Quebec and Lessons Learned*, Kluwer Law international, 2000 s.31-62.

Crawford, James R: *The Creation of States in International Law*, Oxford University Press 2007.

Franck, Thomas M.: *Opinion Directed at Question 2 of the Reference*, i: Bayefsky, Anne F (red), *Self-determination in international law: Quebec and Lessons Learned*, Kluwer Law international, 2000 s.75-84.

Kassoti, Eva: *The Sound of One Hand Clapping: Unilateral Declarations of Independence in International Law*, German Law Journal, Vol. 17, no.2, 2016.

Linderfalk, Ulf: *Folkrätten i ett nötskal 2:a uppl.* Studentlitteratur AB, Lund, 2012.

Pellet, Alain: *Legal Opinion on Certain Questions of International Law Raised by the Reference*, i: Bayefsky, Anne F (red), *Self-determination in international law: Quebec and Lessons Learned*, Kluwer Law international, 2000 s.85-124.

Shaw, Malcolm N: Order in Council P.C. 1996-1497 of 30 September 1996, i: Bayefsky, Anne F (red), *Self-determination in international law: Quebec and Lessons Learned*, Kluwer Law international, 2000.

Shaw, Malcolm N: *International Law*, 8:e uppl. Cambridge University Press, 2017.

Vidmar, Jure: *Explaining the legal effects of recognition*, International & Comparative Law Quarterly, 61(2), 2012 s. 361-387.

Elektroniska källor

”Catalonia: What powers does the region have?”, BBC,
<<http://www.bbc.com/news/world-europe-41754124>>,
senast besökt 30/12-2017.

”Kosovokonflikten”, Globalis,
<<https://www.globalis.se/Konflikter/Europa/Kosovo>>,
senast besökt 10/12-2017.

Kottasová, Ivana: ”Spain loses 20% of its economy if Catalonia splits”,
CNN Money, <<http://money.cnn.com/2017/09/29/news/economy/catalonia-independence-spain-economy/index.html>>,
senast besökt 30/12-2017.

”Spanien – Aktuell politik”, Landguiden,
<<https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/europa/spanien/aktuell-politik2/>>,
senast besökt 2/12-2017.

”Spanien – Katalonien”, Landguiden,
<<https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/europa/spanien/katalonien/>>,
senast besökt 2/12-2017.

”Katalonien”, Nationalencyklopedin, <<https://www-nese.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/katalonien>>,
senast besökt 28/12-2017.

”Skottland”, Nationalencyklopedin, <<https://www-nese.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/skottland>>,
senast besökt 28/12-2017.

Skottlands regering, ”Agreement between the United Kingdom Government and the Scottish Government on a referendum on independence for Scotland”,

<<https://www.webarchive.org.uk/wayback/archive/20170701045319/http://www.gov.scot/About/Government/concordats/Referendum-on-independence>>,

senast besökt 28/12-2017.

Skottlands parlament, “Devolved and Reserved Matters”,

<<http://www.parliament.scot/visitandlearn/Education/18642.aspx>>,

senast besökt 30/12-2017.

Skottlands regering, ”Scottish independence referendum”,

<<https://www.gov.uk/government/topical-events/scottish-independence-referendum/about>>,

senast besökt 30/12-2017.

”Scottish independence: UK will respect Yes vote”, The Scotsman,

<<https://www.scotsman.com/news/politics/scottish-independence-uk-will-respect-yes-vote-1-3306378>>,

senast besökt 28/12-2017.